

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

MEGEP

**(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)**

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ

KASTAMONU FANİLASI ÖRME

ANKARA, 2009

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
1. KASTAMONU FANİLASININ ÖZELLİKLERİNİ TANIMA	3
1.1. İplik Özellikleri	3
1.1.1. Pamuk İpliğinin Tarihçesi.....	5
1.1.2. Pamuğun Temel Özellikleri	5
1.2. Örgü Özellikleri	6
1.2.1. Ribana Örgü.....	8
1.3. Kullanım Alanları	8
1.4. Çeşitleri	9
UYGULAMA FAALİYETİ	10
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	12
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	13
2. FANİLA ÖRME.....	13
2.1. Fanila Kalıbı.....	14
2.2. Fanila Ölçüsü	14
2.2.1. İlmek Sayısı	14
2.2.2. Sıra Sayısı	14
2.3. İlmek Eksiltme(kesme)	14
2.3.1. Kol Oyuntusu.....	14
2.3.2. Yaka Oyuntusu	15
2.4. Ürünleri Makineden Çıkartma	16
2.4.1. İlmekleri Kapatma	16
UYGULAMA FAALİYETİ	17
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	20
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	21
3. ÖRÜLEN PARÇALARI ÜRÜNE DÖNÜŞTÜRME.....	21
3.1. Dikiş Teknikleri	22
3.1.1. Yan Dikiş.....	23
3.1.2. Omuz Dikişi.....	23
3.2. Süsleme Teknikleri	23
3.2.1. Pul ve Boncuk ile Süsleme	24
3.2.2. Tığ Oyası (Dantel) ile Süsleme.....	25
3.3. Ütü Yapma	28
3.3.1. Ütü Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar	28
3.4. Kalite Kontrol	29
UYGULAMA FAALİYETİ	30
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	33
MODÜL DEĞERLENDİRME	34
CEVAP ANAHTARLARI	35
KAYNAKÇA	37

AÇIKLAMALAR

KOD	215ESB547
ALAN	El Sanatları Teknolojisi
DAL/MESLEK	Dekoratif El Sanatları
MODÜLÜN ADI	Kastamonu Fanilas ı Ö rme
MODÜLÜN TANIMI	Kastamonu fanilas ı örme ile ilgili bilgi ve becerileri içeren öğrenim materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Kastamonu Fanilas ı Örmeye Hazırlık Yapmak modülü tamamlanmış olmalıdır.
AÇIKLAMA	Bu modülün atölye ortamında uygulamalı olarak işlenmesi gereklidir.
YETERLİK	Kastamonu fanilas ı örmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun atölye ortamı sağlandığında el örme makinelerinde Kastamonu fanilas ının özelliklerini tanıyarak fanila üretimi yapabileceksiniz. Amaçlar 1. Kastamonu fanilas ının özelliklerini tanıyabileceksiniz. 2. Kastamonu fanilas ı örebileceksiniz. 3. Örülen parçaları ürüne dönüştürebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	ORTAM: Atölye ortamı DONANIM: Örgü makinesi, yardımcı araç gereçler, pamuk ipliği, tığ, süsleme gereçleri.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Modül sonunda ise kazandığınız bilgi ve becerileri belirlemek amacıyla hazırlanan ölçme aracıyla değerlendirileceksiniz.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Kastamonu fanilas, unutulmaya yüz tutmuş ancak günümüzde yeniden canlanarak hak ettiği değeri yeniden kazanmaya başlamıştır. Fanila, Kastamonu ve çevresinde uzun yıllardan beri üretilmekte hem üreticisine hem de ev hanımlarına kazanç sağlamaktadır.

Fanila yapımı makinelerle gerçekleştirildiği hâlde son derece emek isteyen ve zahmetli bir el sanatıdır. Beden ölçüsüne göre makas kullanılmadan hazırlanır. Dikim işlemleri ve süslemesi tamamen elde gerçekleştirilir.

Sizlerin de yöresel Kastamonu fanilas üretimi alanında gelişen ve değışen teknolojiyi yakalayıp uyum sağlamanız ve modernize etmeniz gerekmektedir. Bu modül ile Kastamonu fanilasının özelliklerini tanıyacak, fanilayı tekniğine uygun ve doğru olarak üretebileceksiniz. Ayrıca örülen parçaları ürüne dönüştürebileceksiniz.

Amacımız sizleri ülkemizin ve sanayimizin nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamamızın yanında ülkenize, çevrenize, ailenize ve kendinize faydalı, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen, mesleğindeki gelişmeleri yakından takip eden ve aranılan elemanlar olarak görmektir.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, Kastamonu fanilasının özelliklerini tanıyabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Kastamonu fanilasını üretiminde kullanılan ipliklerin özelliklerini araştırınız.
- Kastamonu fanilasını üretiminde kullanılan örgü özellikleri nelerdir?
- Kastamonu fanilasının kullanım amaçları nelerdir?
- Kastamonu fanilasının çeşitlerini araştırınız.

1. KASTAMONU FANİLASININ ÖZELLİKLERİNİ TANIMA

Türk el sanatlarının çok zengin örneklerine sahip olan illerimizden birisi de Kastamonu'dur. Dokumacılık ve örmecilikte eski bir geçmişe sahip olan Kastamonu, Osmanlı döneminde kültür ve sanat merkezi olması sebebiyle el sanatları yönünden de çok gelişmiştir.

Kastamonu'da unutulmaya yüz tutmuş ürünler günümüzde yeniden ele alınarak canlandırılmaya başlanmıştır. Kastamonu fanilasını da yörede üretilen ancak son yıllarda şehrin daha turistik bir hâl almasıyla beraber canlılık kazanan bir el sanatıdır.

Kastamonu'yu ziyaret edenlerin hediyelik olarak da tercih ettikleri fanila üzerinde değişik uyarlamalar yapılarak iç ve üst giyim malzemesi olarak alıcılara sunulmaktadır.

1.1. İplik Özellikleri

Kastamonu fanilasının özelliği tamamen pamuk ipliğinden üretilmesidir. Vücudumuzla saatlerce doğrudan temas eden iç çamaşırlarında kullanılan malzeme sağlığımız açısından çok önemlidir. İç çamaşırında kullanılan en sağlıklı malzeme pamuk ipliğidir. Hava geçirgenliğiyle vücudun nefes almasını sağlar ve terletmediği için çok tercih edilir.

Pamuk ipliği ülkemizde ve tüm dünyada çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. İnsanların doğal maddelere olan tutkularının artması ve doğal liflerdeki birçok özelliğin kimyasal liflere kazandırılmaması sebebiyle pamuk, cazibesini muhafaza etmektedir.

Resim 1.1: Pamuk bitkisi

Pamuk ipliği pamuk elyafından oluşan, dokuma ve örme işlemlerinde kullanılan, belirli bir kopma dayanımı göstermesi için bükülerek elde edilen, kesiksiz bir elyaf demetidir.

Resim 1.2: Pamuk ipliği

1.1.1. Pamuk İpliğinin Tarihçesi

İnsanlar tarafından üretilmesi çok eski dönemlere rastlayan pamuk, lifi işlenen ilk bitkidir. Pamuğun eski dünyadaki beşiği Hindistan' da pamuk tarımının en az 5000 yıl önce yapıldığı, kumaş dokumasında kullanılmasının da MÖ 3000 yılına rastladığı arkeolojik kazılarda belirlenmiştir. Pamuk hakkındaki ilk bilgi MÖ 15. asra aittir.

Arapça' da kutum, İngilizce' de cotton, Fransızca' da coton, bizde ise pamuğa koza da denilmektedir. Akdeniz' in liman şehirlerinde dokunan pamuklu kumaşlar değer olarak altınla aynı kabul edilmiştir.

Anadolu'nun dünya pamuk üretimine katılması, günümüzden 1900 yıl öncesine kadar uzanır. Pamuk Anadolu' ya 1. yy. da Hindistan'dan getirilmiş olup Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde tarımı yapılmıştır. Pamuk tarımında asıl gelişme Cumhuriyet döneminde olmuştur. Cumhuriyet döneminde pamuk ıslah istasyonları kurulmuş ve ABD' den getirilen çeşitlerle pamuk araştırmaları başlatılmıştır. Günümüze kadar geliştirilerek sürdürülen bu araştırmalar sonucunda, ülke ve uluslararası pazar istekleri ile bölgeye uygun birçok pamuk çeşidi elde edilmiştir.

1.1.2. Pamuğun Temel Özellikleri

Pamuğun çok tercih edilmesine etken olan bazı özellikleri mevcuttur. Bunlar;

- Pamuğun yapısının tamamına yakını saf selülozdan oluşmaktadır.
- Pamuk elyafı, mikroskop altında taranmış, bükümlü şerit görünümündedir.
- Pamuk düşük parlaklığa sahiptir. Ham pamuk mattır.
- Pamuk elyafının esneklik özelliği azdır, bu yüzden ham pamuklu kumaşlar çok kırışır.
- Pamuk sıcağı iyi iletir, bu sayede pamuklu giysiler insan vücudunu serin tutar.
- Pamuk elyafı suyu tutar ve kolay kolay kurumaz.
- Pamuk ipliğinin yüzeyi çok kaba olduğu için kolay kirlenir ve yıkandığında da çeker.
- Pamuk çok değişik boyalarla boyanabilir. Özellikle reaktif boyar maddeler kullanıldığında solmaz renkler elde edilir.
- Pamuklu kumaşların geniş bir kullanım alanı vardır.

Kastamonu fanilas ı üretiminde kullanılacak olan pamuk ipliğinde ayrıca bazı özellikler aranmaktadır. Bunlar;

- Su emiciliği
- Dayanıklılık
- Boya alabilirliği
- Yıkanebilirlik
- Yumuşaklık
- Parlaklık
- Sağlamlık
- Hafiflik

Resim 1.3: Pamuk ipliği bobini

1.2. Örgü Özellikleri

Kastamonu fanilasý çok uzun yıllardan beri üretilmekte ve kullanılmaktadır. Fanılanın tercih edilmesindeki en önemli özelliklerinden biri de örgüsüdür. Fanila üretiminde kullanılan lastik örgü özelliği giysiyi daha da kullanılır hâle getirmektedir. Lastik örgüler esneyerek vücudun şeklini alarak rahat hareket etme olanağı sağlar.

Resim 1.4: Fanılanın esneklik özelliği

Resim 1.5: Kastamonu fanilas

Kastamonu fanilas çok dayanıklıdır, seneler boyunca deforme olmadan rahatlıkla kullanılabilir. İlmeklerin hareketli olması nedeniyle üstün esneme kabiliyetine sahip olan fanila hava tutma özelliği nedeniyle de gayet iyi sıcaklık hissi verir fakat terletmez.

Ayrıca esnekliği dolayısı ile giyilip çıkarılması oldukça kolaydır. Bu nedenle de kış sporları ile uğraşanlar içinde ideal bir iç giyimdir.

Resim 1.6: 2x1 lastik örgü

Kastamonu fanilası üretiminde genel olarak 2x1 lastik örgü tekniği kullanılır (Az da olsa başka teknikler de kullanılmaktadır ör. 1x1lastik örgü). Ribana örgü diye de adlandırılan bu örgü enine doğru çok esnek ve dayanıklı olduğu için kazakların bel ve manşet bölgelerinde sıklıkla kullanılır. Bunun için ön ve arka yataktan değişik sayıda iğne iptali yapılarak değişik ribana örgü türleri oluşturulabilir.

1.2.1. Ribana Örgü

Düz ilmeklerden oluşan dikey sıraların ters ilmeklerden oluşan dikey sıralarla dönüşümlü olarak örüldüğü kumaşlardır. Kumaş yüzeyini oluşturan ters düz ilmeklerin yükseklik farkı oluşturmaya oluklu bir görünüme sahip, enine oldukça esnek bir kumaştır. Riba- na kumaşın ön ve arka yüzeyden görünüşü aynıdır.

1.3. Kullanım Alanları

Kastamonu fanilas, Kastamonu ve civarında yaygın olarak kullanılan bir giysidir. Ne zamandan beri örüldüğü bilinmemekle beraber, geçmişinin çok eskilere dayandığı söylenmektedir. Kurtuluş Savaşı'nda cephede savaşan askerlere de örülerek gönderildiği bilinen fanila, günümüzde hem orijinaline uygun olarak hem de modernize edilmiş şekilde üretilmektedir.

Teknolojik gelişmeler, hızlı ve ucuz fabrikasyon ürünler fanila üretimini de olumsuz olarak etkilemiştir. Ancak son yıllarda Kastamonu'nun zengin doğası ve kültürel zenginliklerinden dolayı iç turizme açılması ve doğal ürünlere olan taleplerin artması fanila üretimini olumlu olarak etkilemiştir.

Restore edilerek yeniden hizmete sunulan Münire Medresesi El Sanatları Çarşısı, Cem Sultan Bedesteni gibi mekânlar hediyelik eşya satışında da etkili olmuş, unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarının üretimini artmasını sağlamıştır. Geleneksel olarak devam eden fanila üretimi (iç giyim), günümüzde bu gelişmelere paralel olarak modernize edilmiş ve çeşitli renkler, farklı süslemelerle zenginleştirilerek dış giyim özelliği de kazandırılmıştır.

Resim 1.7: İç fanilas

1.4. Çeşitleri

Daha önce de belirttiğimiz gibi Kastamonu fanilas günümüzde i ve dş giyim olarak üretilmektedir. Bunun yanı sıra orijinal rengi krem/beyaz olan fanila, ipliği çok çeşitli renklere boyanarak üretilmekte ve farklı model seçenekleriyle tüketicinin beğenisine sunulmaktadır.

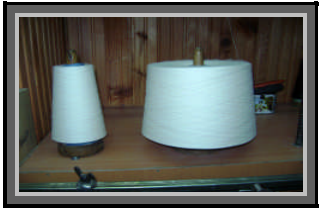

Resim1.8: Renkli ve dantel oyalı fanila

En çok tercih edilen fanila eşitleri arasında; krem/beyaz, renkli, oyalı, sade, kollu, kolsuz, uzun ve kısa gibi seçenekler sayılabilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Kastamonu fanilas  üretiminde kullanılan iplik çeşitlerini içeren tanıtım amaçlı ve ayrıntılı bir kartela hazırlayınız.

İ�lem Basamakları	�oneriler
➤ Fanila ipli�inin nerelerde satıldı�ını ara�tırınız.	➤ Kartelanızda % 100 pamuk ipli�ine yer veriniz. Resim 1.9: Fanila ipli�i
➤ Kullanılan İplik �e�itlerini ara�tırınız.	➤ Sentetik ve karı�ım iplik �e�itlerini kullanmayınız
➤ En �ok tercih edilen renkleri ara�tırınız.	➤ Dosyanızda farklı renklere ve tonlara yer veriniz. Resim 1.10
➤ İplik numaralarını ve kalınlıklarını ara�tırınız.	➤ Kartela hazırlarken iplikleri numaralarına g�re ayırınız
➤ İpliklerden birer par�a numune alınız	➤ Numunelerin birbirine e�it olmasına �zen g�steriniz.

➤ Aldığınız numuneleri kartelâ haline getiriniz.	Resim1.11 ➤ Kartela hazırlarken renkli kartonlar kullanabilirsiniz.
➤ Kartelanızı daha sonra kullanmak üzere saklayınız.	➤ Yaptığınız çalışmaları dosyalayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanları (D), yanlış olanları (Y) olarak işaretleyiniz.

1. () Kastamonu, Osmanlı döneminde kültür ve sanat merkezi olması sebebiyle el sanatları yönünden çok gelişmiştir.
2. () Kastamonu fanilasının özelliği pamuk ve sentetik karışımı ipliliklerden üretilmesidir.
3. () Kastamonu fanilasısı hava geçirme özelliğiyle vücudun nefes almasını sağlar ve terletmez.
4. () İnsanlar tarafından üretilmesi çok eski dönemlere rastlayan pamuk, lifi işlenen ilk bitkidir.
5. () Pamuk düşük parlaklığa sahiptir. Ham pamuk mattır.
6. () Pamuk elyafı suyu tutmaz ve kolay kurur
7. () Lastik örgüler esneyerek vücudun şeklini alarak rahat hareket etme olanağı sağlar.
8. () Kastamonu fanilasısı yalnızca iç giyim olarak üretilmektedir.
9. () Fanila çok çeşitli renklerde üretilmektedir.
10. () Ribana kumaşın ön ve arka yüzeyden görünüşü aynıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyet ile verilen bilgiler doğrultusunda, Kastamonu fanilas1 örebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Kastamonu fanilas1 üretiminde kullanılan ölçüleri araştırınız.
- İlmek ve sıra sayısı nasıl hesaplanıyor? Araştırınız.
- İlmek eksiltmek için kullanılan teknikleri araştırınız.
- Yaka ve kol oyuntusu yaparken nelere dikkat edilmelidir? Araştırınız.
- Ürünü makineden çıkartırken dikkat edilmesi gereken hususları araştırınız.
- İlmekler hangi tekniklerle kapatılabilir? Araştırınız.

2. FANİLA ÖRME

Fanila, makine yardımıyla örüldüğü hâlde tam anlamıyla el emeğine dayalı olarak üretilir ve üretimi son derece zahmetlidir. Örgü başlangıcı yapıldıktan sonra bazı işletmeler motor yardımıyla üretim yapmaktadır ama yine de ilmek eksiltme, artırma ve oyuntu yapma gibi zahmetli işlemler el emeğine dayalı olarak yapılmaktadır.

Resim 2.1: Örgü makinesi motoru

2.1. Fanila Kalıbı

Kastamonu fanilasý üretiminde kalıp kullanılmamaktadır. Beden ölçüsüne uygun olarak sıra ve ilmek sayısı dikkate alınır. Üretimin hiçbir aşamasında makas ve overlok makinesi kullanılmaz.

2.2. Fanila Ölçüsü

Kastamonu fanilasý ilmek ve sıra sayısı esas alınarak üretilir. İstenen genişlikte iğneler çalıştırılarak örgü başlangıcı yapılır. Fanılanın uzunluğu ise sıra sayısı ile ya da mezura ile ölçülerek belirlenir. En sağlıklı sonuç ise sıra sayacı ile kaç sıra örüldüğünü sayarak elde edilir.

2.2.1. İlmek Sayısı

Fanila, genellikle standart ölçülerde üretilir. Esneme özelliğiyle birçok bedene uyum gösterir. Çocuklar ve büyük bedenler için ilmek sayısı değiştirilerek farklı boylarda fanila örmek mümkündür. Yani gerekli durumlarda iğne sayısı çoğaltılıp azaltılarak ölçü üzerinde değişiklik yapılabilir.

2.2.2. Sıra Sayısı

Fanılanın uzunluğu model özelliğine göre değişiklik gösterir. İç fanilasý olarak üretilenler daha uzundur. Dış giyim olarak üretilenlerse daha farklı boylarda örülebilir. Üzeri dantel oyası ile tamamlanan modeller ise model özelliğine göre istenilen uzunlukta üretilebilir.

2.3. İlmek Eksiltme(kesme)

İlmeklerin sayısını azaltmak veya oyuntu (yaka, kol) yapmak amacıyla ilmeklerin sayısını azaltma işlemine ilmek eksiltme ya da ilmek kesme denilmektedir. İlmek eksiltmek için birden fazla ilmek bir ilmekmiş gibi birlikte örülerek sayı azaltılır.

Kastamonu fanilasında model özelliğine bağlı olarak, yaka ve kol oyuntusu yapılabilir.

2.3.1. Kol Oyuntusu

Önceki yıllarda kol oyuntusu yapılarak üretilen fanila, günümüzde genellikle kol oyuntusu yapılmadan üretilmektedir.

İstenildiği takdirde fanılanın modeli ve özellikleri göz önünde bulundurularak beden uzunluğuna ulaşıldığında, makinenin sağ ve sol tarafından belli sayıda ilmek eksiltilerek kol oyuntusu yapılabilir. Kol oyuntusu yapılırken en çok kullanılan teknik belli sayıdaki iğnenin ilmekleri düşürülerek çalışmaz pozisyona getirilmesiyle gerçekleştirilir. Daha sonra bu ilmekler iğne veya tıg yardımıyla kapatılarak tutturulur.

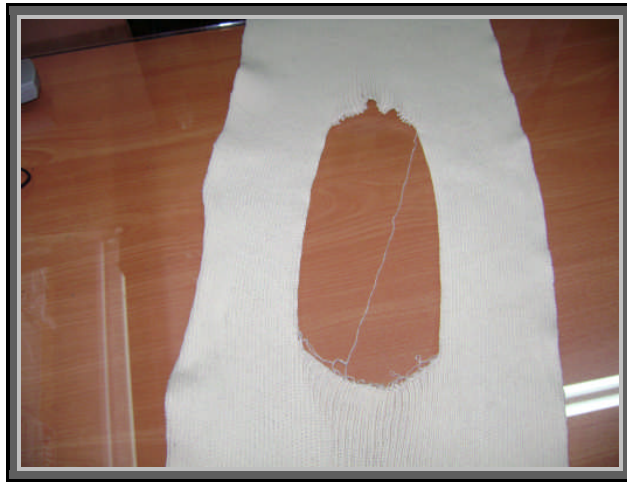

Resim 2.2: Kol oyuntusu

2.3.2. Yaka Oyuntusu

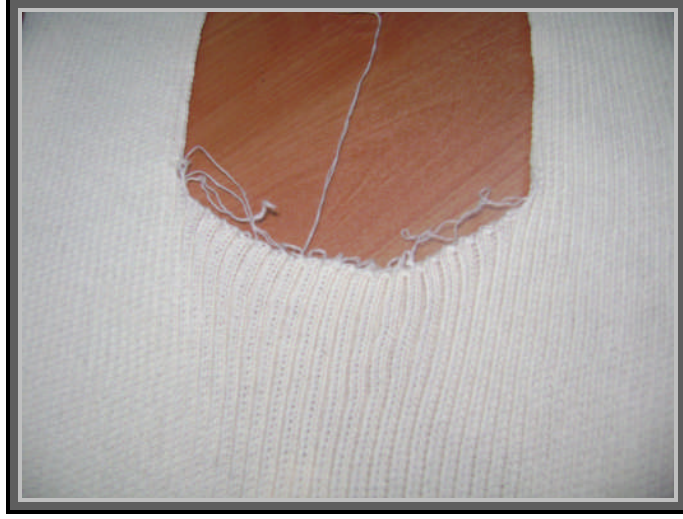
Fanila istenilen uzunluğa ulaştığında yaka oyuntusu yapılır. Yaka oyuntusu yapılırken başın rahatlıkla geçebileceği genişlikte olmasına dikkat edilmelidir. Dantel oyalı bazı modellerde yaka oyuntusu yapmaya gerek yoktur, yaka açıklığı dantel yapılırken verilir.

Yaka oyuntusu yaparken makinenin tam ortasından sağa ve sola eşit olmak koşuluyla belli sayıda ilmek iğneden düşürülür. Yani iğne çalışmaz pozisyona getirilir. Daha sonra sağ ve sol omuz parçaları ayrı ayrı örülerek tamamlanır.

Resim 2.3: Yaka oyuntusu

Fanila üretirken zaman ve malzemeden tasarruf etmek amacıyla ön ve arka parça beraber örülebilir. Bunun için omuz parçaları örüldükten sonra, yaka oyuntusu yaparken indirilen ilmek sayısı kadar iğne tekrar çalışır pozisyona getirilir ve iğnelerin ilmek alması sağlanır. Yeni ilmeklerin düzgün örülmesi için gerekirse yan ağırlıklar kullanılabilir. Yaka oyuntusunda bırakılan ilmekler daha sonra 1-2 sıra sökülür ve iğne ya da tığ yardımıyla temizlenir.

Resim 2.4: Yaka oyuntusu

2.4. Ürünleri Makineden Çıkartma

Bitmiş ürünü makineden çıkartmak son derece önemli, dikkat ve beceri isteyen bir işlemdir. Öncelikle ağırlıklar çıkartılır. Daha sonra iplik kopartılarak gergi sisteminden çıkmaması için sabitlenir. Örgü alt kısımdan tutularak hafifçe çekilir ve örgünün makineden çıkması için kızaklar birkaç sıra hareket ettirilir. İlmeklerin tamamen düşmesi ve iğnelere takılı kalmaması gereklidir. Aksi takdirde ilmekler kaçabilir ve istenmeyen durumlar ortaya çıkabilir. Makineden çıkan örgü düzeltilerek dinlenmeye bırakılır.

2.4.1. İlmekleri Kapatma

Örgü makineden çıkarıldığında ilmekler açık durumdadır. Örgüler ürüne dönüştürülürken ilmeklerin kaçmaması için kapatılması gerekir. Triko ürünlerde bu işlem genellikle overlok makinesi yardımıyla gerçekleştirilir. Kastamonu fanilasında ise tüm işlemler el emeğiyle yapılır. İlmeklere iğne yardımıyla iplik geçirilerek kapatılır ve sağlamlaştırılır. İplik geçirilirken çok sıkı olmamasına esneklik payı verilmesine dikkat edilmelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Tekniğine uygun Kastamonu fanilas1 örünüz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Malzeme tespiti yapınız.	➤ % 100 pamuk ipliği kullanınız.
➤ Makinenizi örgüye hazırlayınız	➤ Makineyi ve iğneleri kontrol ediniz.
➤ Araç gereci hazırlayınız.	➤ Tarak, tel, ağırlıklar ve iğneleri hazırlayınız. Resim 2.5
➤ İpliğinizi gergi sisteminden geçiriniz	➤ İpliği gergi sisteminden hatasız geçiriniz.
➤ İğnelerinizi 2x1 iğne düzeninde 120–120 hazırlayınız.	➤ Çark kolunu kontrol ediniz.
➤ Örgü başlangıcı yapınız.	➤ Her aşamayı dikkatle kontrol ediniz.
➤ Tarak ve tel takınız.	➤ Tarağı tam ortalayarak takınız. Şekil 2.1
➤ Ağırlık takınız.	➤ Ağırlıkları dengeleyerek takınız. Resim 2.6

➤ 60 cm örünüz.	➤ Ritmik örünüz. Kenarlardan çok fazla dışarı çıkmayınız.
➤ Yaka oyuntusu yapınız. ➤ Tam ortadan sağa ve sola toplam 20 çift iğne düşürünüz.	➤ İğneleri çalışmaz pozisyona getirmeyi unutmayınız. Resim 2.7
➤ Ağırlıkları çıkartınız.	➤ Temizlik kurallarına uyunuz.
➤ Elinizle aşağı doğru çekerek önce sağ omuzu sonra sol omuzu 135 sıra(15 cm) örünüz.	➤ Sağ ve sol omuz kısmını örerken diğer tarafa geçmemeye özen gösteriniz.
➤ Yaka kesmek için aşağı indirdiğiniz iğneleri(20 çift iğne) tekrar çalışır pozisyona getiriniz.	➤ Çalışır pozisyona getirdiğiniz tüm iğnelerin ilmek almasına dikkat ediniz.
➤ Tekrar tarak ve ağırlık takınız.	➤ Yan ağırlık kullanabilirsiniz. Resim 2.8
➤ Arka uzunluk kadar örünüz (75cm).	➤ İlmekleri kapatmak için birkaç sıra fazla örünüz.
➤ İpliği koparıp örgüyü makineden çıkarınız.	➤ İlmeklerin iğnelere takılmamasına özen gösteriniz.

➤ Çıkan örgüyü dinlendiriniz.

➤ Dinlenen örgünün bir miktar çekeceğini unutmayınız.

Resim 2.9

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanları (D), yanlış olanları (Y) olarak işaretleyiniz.

1. () Kastamonu fanilas üretiminde kalıp kullanılmamaktadır.
2. () Fanla örülürken beden ölçüsüne uygun olarak sıra ve ilmek sayısı dikkate alınır.
3. () Kastamonu fanilas üretiminin her aşamasında overlok makinesi kullanılır.
4. () Fanila  retiminde, ilmek eksiltme, artırma ve oyuntu yapma gibi zahmetli işlemler el emeğine dayalı olarak yapılmaktadır.
5. () Fanila, genellikle standart ölçülerde üretilir. Esneme  zelliğıyle birçok bedene uyum gösterir.
6. () Fanilanın uzunluğı model özelliğine göre değışiklik göstermez, standarttır.
7. () İlmeklerin sayısını azaltmak veya oyuntu yapmak amacıyla ilmeklerin sayısını azaltma işlemine ilmek eksiltme ya da ilmek kesme denilmektedir.
8. () Yaka oyuntusu yapılırken ba ın rahatlıkla ge ebileceğı genişlikte olmasına dikkat edilmelidir.
9. ()  rg  makineden çıkarıldığında, ilmekler açık durumdadır.
10. () İlmekler kapatılırken çok sıkı olmalıdır. Esneklik payı verilmesine gerek yoktur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile kar ıla tırınız. Doğıru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değıerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, Örülen parçaları ürüne dönüştürebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Kastamonu fanilasını üretiminde kullanılan yan ve omuz dikiş tekniklerini araştırınız.
- Fanila süslemesinde kullanılan araç ve gereçleri araştırınız.
- Fanila süslemede kullanılan dantel modellerini araştırınız ve resimlerinden oluşan kartela hazırlayınız.
- Tığ oyası yapılırken en çok hangi teknikler kullanılmaktadır araştırınız.

3. ÖRÜLEN PARÇALARI ÜRÜNE DÖNÜŞTÜRME

Kastamonu fanilasını örme işlemi tamamlandıktan sonra sıra örülen parçaları birleştirme ve süsleme aşamasına gelir. Bu aşamalar da örme işlemi kadar önemlidir, son derece titiz ve dikkatli çalışmayı gerektirir.

Fanila üreticileri ördükleri ürünlerini ev hanımlarının yardımlarıyla tamamlamakta yani dikiş ve süsleme işlemlerini ev hanımlarına yaptırmaktadır. Bu da Kastamonulu ev hanımlarına iş imkânı sunmakta ve aile bütçelerine katkıda bulunma fırsatı sağlamaktadır.

Çok çeşitli modeller kullanılarak zenginleştirilen fanila her geçen gün ününü artırmakta ve aranılan bir ürün haline gelmektedir.

Resim.3.1: Birleştirme

Resim.3.2: Birleştirme ve süsleme

3.1. Dikiş Teknikleri

Kastamonu fanilas, elde yapılan birleştirme teknikleriyle dikilir. Makine ile yapılan birleştirme teknikleri kullanılmaz. Fanılanın uzun yıllar bozulmadan kullanılabilmesi için düzgün birleştirilmesi, esnekliğini kaybetmemesi ve dikişlerin kullananları rahatsız etmemesi gerekir. Ayrıca dikiş estetik görünmeli düzgün olmalıdır.

Kastamonu fanilas dikiminde kullanılan teknikler şunlardır:

- İlmek Dikişi
- Kaynatma Dikişi
- Makine Dikişi
- Tığ İle Birleştirme
- Çırpma dikişi

3.1.1. Yan Dikiş

Örülen parçalar dikkatlice bir araya getirilerek esnetmeden, çok fazla çekiştirmeden çırpma dikişi ile dikkatlice birleştirilir. Bu işlem için genellikle etamin iğnesi olarak bilinen ucu küt iğne kullanılır.

Çırpma dikişi kenarda çok fazla kalınlık oluşturmadığından daha çok tercih edilmektedir. Farklı teknikler kullanmak da mümkündür.

Resim 3.3: Yan dikiş teknikleri

3.1.2. Omuz Dikişi

Kastamonu fanilasının günümüzde ön ve arka bedenleri beraber örüldüğünden omuz dikişine ihtiyaç duyulmamaktadır. Ancak bu parçalar ayrı örüldüğü takdirde çırpma dikişi ile omuz birleştirme işlemi yapılabilir.

3.2. Süsleme Teknikleri

Kastamonu fanilas, üst giyim olarak kullanılmaya başlandığından beri farklı süsleme teknikleri de beraberinde gelişmiştir. Daha çok tığ oyası ile süslenen fanila, Kastamonu çarşaf bağlama tekniği, pul ve boncuk süslemeleri ile zenginleştirilmektedir.

Resim 3.4: Çarşaf bağlama tekniği ile süsleme

Resim 3.5: Tığ oyası ile süsleme

3.2.1. Pul ve Boncuk ile Süsleme

Çok yaygın olmamakla birlikte fanila süslemesinde pul ve boncuğa da yer verilmektedir. Farklı çalışmalar yapmak ve alıcılara yeni ürünler sunmak için yapılan bu süslemeler oldukça beğenilmektedir.

3.2.2. Tığ Oyası (Dantel) ile Süsleme

Kastamonu fanilas1 süslemesinde en çok tığ oyası tekniği kullanılır. Oya, Anadolu'nun zengin el sanatları çeşitlerinin en zariflerinden biridir. Temelde ince bir dantel olarak tarif edilen oya; iğne, mekik, tığ, firkete gibi aletlerle, ipek veya pamuk ipler ve bazen pul, boncuk gibi yardımcı malzemeler de kullanılarak yapılan bir el sanatıdır. Süslemek ve süslenmek ihtiyacı ile yapılan ve tekniği örgü olan oyanın yapılışı kolay, ekonomik, sağlam ve estetik bir görünüşü vardır. Uygulama alanı çok geniştir.

Resim 3.6: Tığ oyası

➤ Tığ Oyasının Tanımı

Tığ oyası; iplik ve tığ kullanılarak elde yapılan, ilmeklerden meydana gelen ve zincir adı verilen tekniğin uygulaması ile oluşan örgü tekniğidir.

➤ Kullanılan Araç Gereçler

Tığ adı verilen, bir ucu çengelli diğeri ucu düz çelik, alüminyum, tahta, fildişi, kemik ve plastikten yapılan bir araç yardımıyla yapılır.

Tığlar çeşitli numaralarda bulunur. Tığlar çaplarına göre numaralandırılır. 30 numara en ince, 9 numara en kalın olanlarındandır

Tığ dantelin temel aracıdır. Tığ ve iplikle ilmekler yaparak birbirinin içinden geçmesi ile oluşan tekniktir.

➤ Tığ Oyası Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar

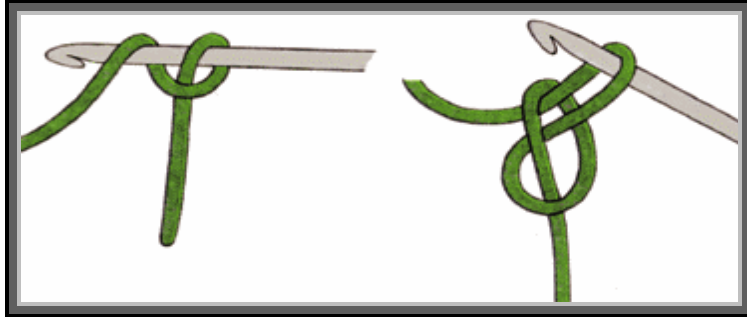
- Kullanılacak tığın başı yuvarlak olmalı, ipliğe takılmamalıdır.
- İplik, uygulanacak ürüne göre seçilmelidir.
- İlmekler çok sıkı çekilmemelidir.
- Tığ, iplik kalınlığına uygun seçilmelidir.

➤ Tığ Oyasında Kullanılan Teknikler

Tığ oyası yapımında çok çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Fanila süslemesinde kullanılan temel teknikleri şu şekilde sıralaya biliriz.

- **Zincir Çekme**

Tığ dantelinin temel işlemidir. Tığ ve iplikle ilmekler yaparak birbirinin içinden geçmesi ile oluşan tekniktir.

Şekil 3.1: Zincir çekme

- **Çift Zincir (Sık İğne)**

Resim 3.7: Sık iğne

- **Zincir Tırabzan**

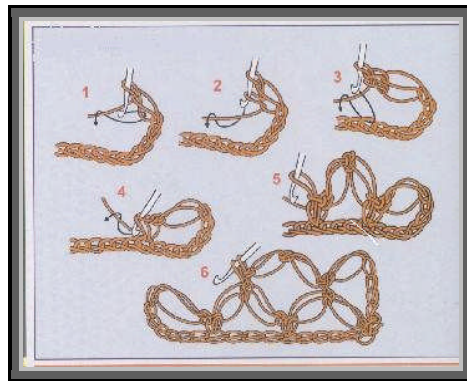
Resim 3.8: Zincir tırabzan

- **Tırabzan (Dolgu)**

Resim 3.9: Tırabzan

- **Örümcek**

Şekil 3.2: Örümcek yapımı

3.3. Ütü Yapma

Yapılan işlemenin net, güzel ve daha dayanıklı olması için mutlaka ütülenmesi gerekir. Ancak Kastamonu fanilas1 lastik örgü düzeninde örüldüğü için yüksek ısıda ütü fanılanın esnemesine neden olabilir. Bu yüzden fanilayı ütölemek çok fazla önerilen ve uygulanan bir yöntem değildir.

3.3.1. Ütü Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar

Fanila esnetmemek amacıyla ütülenmezken ancak dantel kısmı ütülenir.

Ütü yaparken bazı hususlara dikkat etmek gerekir.

- Ütü yapılacak ortam ve ütünün altı temiz olmalıdır.
- Ütünün sıcaklık ayarı dantele uygun yapılmalıdır.
- Ütünün sıcaklığı başka bir kumaş üzerinde denenmelidir.
- Danteli enine değil boyuna doğru ütölemeye dikkat edilmelidir.
- Danteli esnetmemeye dikkat edilmelidir.
- Gerekirse nemli ütü bezi kullanılabilir.
- Dantel tersinden ütölmelidir.
- Ütölenen dantel sıcakken yerinden kaldırılmamalı bir süre soğuması beklenmelidir.

Resim 3.10: Ütölenmiş tığ oyası

3.4. Kalite Kontrol

Kastamonu fanilasý üretilirken istenmeyen hatalar oluşabilir. İpliğın düğümlü gelmesi veya ipliğın tek katının kopması örgüyü defolu hâle getirebilir. Bunun için işın her aşaması çok dikkatli olarak kontrol edilmeli hiçbir hataya yer verilmemelidir. Ürün tamamlandıktan sonra hatalara geri dönmek ve telafi etmek mümkün olmayabilir.

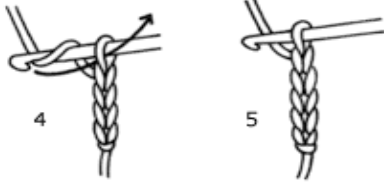
Kontrol aşağıdaki noktalarda yapılır:

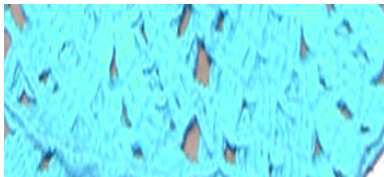
- Örgü kontrolü
- Dikiş kontrolü
- Ölçü kontrolü
- Süsleme kontrolü
- Son kontrol

Ayrıca makine yağı vb. sorunlardan sebebiyle oluşan lekeler giderilmeli, lekeler çıkmadığı takdirde bu ürünler satışa sunulmamalıdır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Tığ oyası tekniği ile fanilayı süsleyiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Modelinizi belirleyiniz.	➤ Fanila örgüsüne uygun model belirleyiniz. Resim 3.11
➤ Malzemelerinizi hazırlayınız.	➤ Fanila örgüsüne ve iplik kalınlığına uygun malzeme seçiniz. İş önlüğünü giyiniz.
➤ Tığ iplik kalınlığına uygun seçiniz.	➤ Tığın düzgün olması işinizi kolaylaştıracaktır.
➤ Yaka kısmından başlayınız.	➤ Yaka ölçüsünün baş ile uyumlu olmasına dikkat ediniz.
➤ Belli sayıda zincir çekiniz.	➤ Zinciri eşit aralıklarla çekiniz. Şekil 3.3

➤ İlk sırada sık iğne yapınız.	➤ Titiz ve düzenli çalışınız. Şekil 3.4
➤ Birkaç sıra tırabzan örünüz.	➤ Tırabzan ilmeklerinin birbirine eşit olmasına dikkat ediniz. Şekil 3.5
➤ Tırabzan ve zincir tekniklerini kullanarak fanila danteli örünüz.	➤ Aynı işlemleri tekrarlayarak ürünü oluşturunuz. Resim 3.12

KONTROL LİSTESİ

Modül ile kazandığınız bilgileri, aşağıdaki soruları doğru veya yanlış olarak cevaplandırarak değerlendiriniz.

Uygulama faaliyetinden sonra renkli Kastamonu fanilas1 örerek fanila örme becerinizi pekiştiriniz. Yapmış olduğunuz çalışmalar1 kendiniz ya da arkadaşlarınızla beraber değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Malzemelerinizi hazırladınız mı?		
2. Makineyi örgüye hazırladınız mı?		
3. İpliği gergi sisteminden geçirdiniz mi?		
4. İğne düzeni kurdunuz mu?		
5. Sökölmez örgü yaptınız mı?		
6. Tarak ve ağırlık taktınız mı?		
7. Makinenin ayarlarını kontrol ettiniz mi?		
8. Ön bedeni ördünüz mü?		
9. Yaka oyuntusu yaptınız mı?		
10. Arka beden ördünüz mü?		
11. Örgünüzü makineden çıkardınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Hayır, cevaplarınızı tekrar gözden geçiriniz. Yaptığınız değerlendirme sonucunda eksikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerine dönerek işlemi tekrarlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanları (D), yanlış olanları (Y) olarak işaretleyiniz.

1. () Kastamonu fanilasında örülen parçaları birleştirme ve süsleme aşaması, örme işlemi kadar önemli değildir, titiz ve dikkatli çalışmayı gerektirmez.
2. () Örülen ürünler ev hanımlarının yardımlarıyla tamamlamaktadır. Bu da ev hanımlarına iş imkânı sunmakta ve aile bütçelerine katkıda bulunma fırsatı sağlamaktadır.
3. () Kastamonu fanilasını birleştirilirken overlok makinesi kullanılır.
4. () Örülen parçalar dikkatlice bir araya getirilerek esnetmeden, çok fazla çekilmeden çırpma dikişi ile dikkatlice birleştirilmelidir.
5. () Daha çok tığ oyası ile süslenen fanila, Kastamonu çarşaf bağlama tekniği, pul ve boncuk süslemeleri ile zenginleştirilmektedir.
6. () Kastamonu fanilasını süslemesinde en çok tığ oyası tekniği kullanılır. Oya, Anadolu'nun zengin el sanatları çeşitlerinin en zariflerinden biridir.
7. () Tığ oyası; iplik ve tığ kullanılarak elde yapılan, ilmeklerden meydana gelen ve zincir adı verilen tekniğin uygulaması ile oluşan örgü tekniğidir.
8. () Tığ oyası yapılırken en önemli malzeme ipliktir. Herhangi bir tığ kullanılabilir, tığ çok önemli değildir.
9. () Zincir çekme, tığ dantelinin temel işlemidir. Tığ ve iplikle ilmekler yaparak birbirinin içinden geçmesi ile oluşan tekniktir.
10. () Kastamonu fanilasını çok sıcak ütüyle iyice bastırarak ütülenmelidir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanları (D), yanlış olanları (Y) olarak işaretleyiniz.

1. () Kastamonu fanilasının en önemli özelliği tamamen pamuk ipliğinden üretilmesidir.
2. () Kastamonu fanilasısı hava geçirme özelliğiyle vücudun nefes almasını sağlar ve terletmez.
3. () Günümüzde sadece doğal pamuk rengi olan krem/sarı renkle üretim yapılmaktadır.
4. () Ribana kumaşların yüksek elastikiyet özelliği vardır.
5. () Fanila üretiminde ilmek eksiltme, artırma ve oyuntu yapma gibi zahmetli işlemler el emeğine dayalı olarak yapılmaktadır.
6. () Yaka oyuntusu gelişigüzel yapılabilir, örgünün esneklik özelliği tüm hataları kapatır.
7. () Örgü makineden çıkarıldığında, ilmekler açık durumdadır.
8. () Örülen parçalar bir araya getirilirken çekiştirilmeli, esnetilmelidir. Böylece eksikler ve defolar kapatılabilir.
9. () Tığ oyası, Anadolu'nun zengin el sanatları çeşitlerinin en zariflerinden biridir.
10. () Kastamonu fanilasısı üretilirken istenmeyen hatalar oluşabilir. İpliğin düğümlü gelmesi veya ipliğin tek katının kopması örgüyü defolu hale getirebilir

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	D
5	D
6	Y
7	D
8	Y
9	D
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	D
5	D
6	Y
7	D
8	D
9	D
10	Y

ÖĞRENME FAALİYETİ-3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	Y
2	D
3	Y
4	D
5	D
6	D
7	D
8	Y
9	D
10	Y

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	D
3	Y
4	D
5	D
6	Y
7	D
8	Y
9	D
10	D

KAYNAKÇA

- SÖNMEZ, Tuna Demir, **Makine Örgüleri**, Ankara, 1995.
- ALTINDIŞ, Batu, **Yayınlanmamış Ders Notları**.
- DİLEK, Abidin, **Dilek Fanila Dokuma Atölyesi**, Kastamonu, Görüşme.
- KESER, Meliha, **Altın İlmek Dokumaevi**, Kastamonu, Görüşme
- SEZGİN, Yrd. Doç. Remziye, **Yayınlanmamış Ders Notları**.
- Meydan Larousse Ansiklopedisi